

Nr 3

Utlåtande i anledning av motioner om viss översyn av medborgarskapslagstiftningen.

I de likalydande motionerna I: 743 av herr *Dahlberg* och II: 856 av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.* hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en översyn av gällande bestämmelser i vad avser medborgarskap för här i riket bosatta barn, där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare.

Närmare redogörelse för motionernas innehåll lämnas nedan.

Gällande rätt

Med anledning av förevarande motioner torde här få redogöras för innehållet i vissa stadganden i medborgarskapslagen.

Enligt 1 § förvärvas svenskt medborgarskap vid födelsen bl. a. av 1) barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare; 2) här i riket fött barn i äktenskap, av vars föräldrar endast modern är svensk medborgare, om fadern är statslös eller om barnet icke vid födelsen förvärvat faderns medborgarskap; samt 3) barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Om svensk man ingår äktenskap med utländsk kvinna, blir enligt 2 § makarnas barn som fötts före äktenskapet svensk medborgare om barnet är ogift och ej fyllt 18 år.

I 3 § stadgas bl. a. att utlänning, som oavbrutet haft sitt hemvist här från det han fyllt 16 år och dessutom tidigare haft sitt hemvist här under sammanlagt minst fem år, kan bli svensk medborgare genom anmälan till länsstyrelsen efter fyllda 21 år men före fyllda 23 år. Den som är statslös eller styrker att han skulle förlora sitt utländska medborgarskap genom att förvärva svenskt medborgarskap kan göra sådan anmälan redan vid 18 års ålder. Det krävs emellertid att han vid tiden för anmälan har sitt hemvist här sedan fem år och dessutom tidigare haft hemvist här under sammanlagt minst fem år.

Enligt 4 § kan den, som vid födelsen blivit svensk och oavbrutet haft sitt hemvist här i riket intill 18 års ålder, men som förlorat medborgarskapet, under vissa förutsättningar återvinna detta genom anmälan hos länsstyrelsen.

Enligt 5 § kan faders eller moders förvärv jämlikt 3 eller 4 § av svenskt medborgarskap medföra medborgarskap även för barn.

Reglerna om naturalisation återfinnes i 6 §. Kungl. Maj:t (fr. o. m. den 1 juli 1969 den nya centrala utlänningsmyndigheten) kan enligt 6 § första stycket på ansökan till svensk medborgare naturalisera utlänning som fyllt 18 år, sedan sju år har hemvist här i riket, fört en hederligandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Finnes det medföra gagn för riket att sökanden blir svensk medborgare eller har sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller är sökanden gift med svensk medborgare eller föreligger eljest med hänsyn till sökandens förhållanden särskilda skäl för dennes upptagande till svensk medborgare, må enligt 6 § andra stycket naturalisation beviljas, även om de i första stycket stadgade villkoren ej är uppfyllda. Naturalisation kan också omfatta sökandens ogifta barn under 18 år. I fråga om nordbor kan även om annat särskilt skäl ej föreligger avvikelsske från villkoret om sju års hemvist här i riket. I prop. 1968: 128 har förutskickats att i praxis i naturalisationsärenden skall krävas endast tre års hemvist i Sverige för bifall till ansökan om naturalisation av medborgare i annat nordiskt land.

Det må också nämnas att lagstiftningen på grund av samhörigheten mellan de nordiska länderna öppnar vissa andra möjligheter till lättnader för nordbor att förvärva svenskt medborgarskap.

Medborgarskapslagarna i de andra nordiska länderna överensstämmer i allt väsentligt med den svenska lagen. Några olikheter finns dock. Bl. a. kan nämnas att finskt medborgarskap förvärvas vid födelsen av alla barn som föds i Finland, vilka inte därvid förvärvar medborgarskap i främmande stat.

Motionernas motivering

Till stöd för yrkandet anför motionärerna bl. a. följande.

Som påpekats i motionen och under riksdagsbehandlingen både 1967 och 1968 tyder mycket på att lagens bestämmelser om medborgarskap tillämpas strikt. Barn vars fader är utländsk medborgare och vars moder är svensk förblir under hela sin uppväxttid utländsk medborgare, såvida fadern inte naturaliseras. Och barn med utländsk moder och svensk fader, vilka inte ingått äktenskap, kommer också att vara utländsk medborgare så länge modern har utländskt medborgarskap.

Detta var inget stort problem när den nya lagen antogs. Men med den utveckling som skett under senare år, då allt flera utländska medborgare invandrat till Sverige, har också följt allt flera äktenskap mellan utlänningar och svenskar och därmed också allt flera barn födda i Sverige, vilka ändå inte är svenska medborgare. Detta har lett till stora komplikationer, både av praktisk, social och psykologisk natur.

En av anledningarna till att riksdagen tvekat införa en bestämmelse som automatiskt ger sådana barn svenskt medborgarskap är de komplikationer

som ett dubbelt medborgarskap skulle kunna innebära. Vi är emellertid övertygade om att detta problem överskattats. Det måste under alla omständigheter vägas mot det enligt vår mening vida större problem som den nuvarande lagstiftningen medför för alla dessa barn som växer upp som svenska medborgare men formellt inte är det.

En annan motivering till att man tvekat ändra på bestämmelserna är att man anser att barnet självt så småningom skall få välja medborgarskap. Men den valfriheten kan under inga omständigheter tillämpas innan barnet fyllt 18 år. Och eftersom vi anser att denna valfrihet bör finnas vill vi föra fram tanken på att dubbelt medborgarskap borde kunna accepteras upp till exempelvis artonårsåldern, då barnet självt kan välja medborgarskap.

Ett barn, fött i Sverige i äktenskap mellan svensk mor och utländsk far, ärver normalt faderns medborgarskap. Men barnet växer upp i Sverige, går i skola här, talar kanske inte alls faderns modersmål och har inte heller i övrigt några kontakter med faderns hemland. Barnet kanske inte ens får reda på sitt främmande medborgarskap förrän den dag det blir aktuellt att anhålla om pass för utlandsresa. Det har plötsligt blivit medlem i en minoritetsgrupp med den känsla av främlingskap som det kan skapa.

Våra rigoröst tillämpade bestämmelser har även medfört att barn under en tid helt saknat medborgarskap, trots att fadern varit medborgare i annat land och modern varit svensk medborgare. Anledningen härtill har varit oklara anvisningar om medborgarskapslagens tillämpning. I några länder är medborgarskapslagstiftningen så utformad att barn som föds utomlands av föräldrar, av vilka endast den ena är medborgare i landet, förvärvar medborgarskap där, om barnet varken får medborgarskap i födelselandet eller det land i vilket den andra av föräldrarna är medborgare. Då den svenska lagen förutsätter att barn fött i äktenskap förvärvar faderns medborgarskap, såvida han inte är statslös, inskrives barnet som medborgare i det land till vilket fadern hör. Men eftersom detta land ger föräldrarna rätt att välja medborgarskap och dessa inte begärt att barnet skall få faderns medborgarskap, kommer barnet felaktigt att angivas som utländsk medborgare, utan rätt att t. ex. få pass från detta land.

Den sociala aspekten, som socialstyrelsen underströk i sitt remissyttrande (1967), är endast en del av hela problemet. Men det är en viktig del som vi anser borde vara en bidragande orsak till att en översyn av medborgarskapslagstiftningen borde ske.

Motionärerna åberopar vidare rikspolisstyrelsens nedan återgivna yttrande över 1967 års motioner i ämnet.

Ur förarbetena

I prop. 1950: 217 med förslag till lag om svenskt medborgarskap anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, följande.

Beträffande barn i äktenskap gäller för närvarande såsom en undantagslös regel, att det är faderns medborgarskap som är avgörande för frågan, huruvida barnet genom födseln förvärvar svenskt medborgarskap. Såsom de delegerade framhållit skulle en konsekvent tillämpning av principen om

1† *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 9 saml. 1 avd. Nr 3*

könens likställighet leda till att barn i äktenskap skulle erhålla svenskt medborgarskap även i de fall, då endast modern vore svensk medborgare. De delegerade ha emellertid icke ansett sig kunna förorda en dylik regel. Endast i vissa undantagsfall, då barnet eljest skulle bli statslöst, skall enligt de delegerades förslag äktenskapligt barn, av vars föräldrar blott modern är svensk, förvärva svenskt medborgarskap genom födseln.

I det stora flertalet remissyttranden har de delegerades förslag lämnats utan erinran. De kvinnoorganisationer, som yttrat sig, ha emellertid ansett förslaget otillfredsställande och förordat, att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle bli svensk medborgare genom födseln. För min del kan jag icke biträda detta yrkande. Enär flertalet stater upprätthålla principen att faderns medborgarskap överföres på barnet, skulle nämligen den ifrågasatta bestämmelsen leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. I motsats till nämnda organisationer kan jag icke finna, att bestämmelsen i andra hänseenden skulle innebära sådana fördelar framför de delegerades förslag, att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap böra få vika. Barnets medborgarskap synes icke ha så stor betydelse i en vårdnadsprocess, som organisationerna antagit. I en rättegång vid svensk domstol angående vårdnaden om barn av svensk moder och utländsk fader torde sålunda svensk rätt i mycket stor utsträckning böra tillämpas, vare sig barnet är svensk medborgare eller icke. Och om vårdnadsprocessen föres vid utländsk domstol, lärer svenskt medborgarskap för barnet knappast utgöra något skydd för moderns intresse, i varje fall icke om barnet samtidigt är medborgare i domstolslandet.

Även om den av kvinnoorganisationerna förordade bestämmelsen icke genomföres, kan man räkna med att i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader i allmänhet komma att bli svenska medborgare, innan de uppnått vuxen ålder. Bor fadern i Sverige, torde sålunda barnet i många fall komma att erhålla svenskt medborgarskap till följd av att fadern genom naturalisation upptages till svensk medborgare. Stundom kan det vara motiverat, att barnet självständigt naturaliseras. Detta gäller främst då föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet. I likhet med de delegerade anser jag, att det i dylika fall bör vara regel att göra avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren. Står barnet under föräldrarnas gemensamma vårdnad, synes den omständigheten, att fadern icke vill eller icke kan bli svensk medborgare, ej böra utesluta att barnet naturaliseras på ansökan av föräldrarna.

Beträffande barn utom äktenskap upplar förslaget den nuvarande regeln, att sådant barn erhåller svenskt medborgarskap genom födseln, om modern är svensk medborgare. I ett yttrande har ifrågasatts, om icke utomäktenskapligt barn i vissa fall borde förvärva svenskt medborgarskap, då icke modern men väl fadern vore svensk. Det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader är emellertid ofta så svagt, att det icke kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk. Även i detta hänseende synes naturalisationsvägen erbjuda tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kan vara rimligt att barnet blir svensk medborgare.

Utskottet uttalade i sitt utlåtande 1950: 27 att det ur många synpunkter vore tillalande att låta alla barn som föddes här i riket av svensk moder få svenskt medborgarskap. Utskottet fann emellertid att de skäl departements-

chefen anført häremot var övertygande. Därutöver anförde utskottet följande.

Departementschefen har vidare erinrat om att barnet ändock kan bli svensk medborgare före vuxen ålder genom att antingen fadern eller barnet naturaliseras. Därest fråga uppkommer om självständig naturalisation av barnet, anser departementschefen, att i regel avsteg bör göras från de allmänna naturalisationsvillkoren. Utskottet får, med understrykande av vad departementschefen anført i denna del, framhålla, att barnet torde böra naturaliseras omedelbart, när dess vårdnadshavare gör ansökan därom.

1967 års riksdagsbehandling

I motioner vid 1967 års riksdag (I: 437 och II: 556), vilka behandlades av utskottet i utlåtande 1967: 27, föreslogs översyn av medborgarskapslagen såvitt avsåg svenskt medborgarskap för barn. Enligt motionärerna borde lagen ändras så att barn, som föds här i riket, får svenskt medborgarskap om den ena av föräldrarna är svensk medborgare. Till stöd härför anförde motionärerna att till följd av invandringen allt flera barn som är födda här inte är svenskar och att därför antalet socialfall bland dessa barn ökat väsentligt. I motiveringen uttalades vidare att barn kidnappas och förs utomlands efter upplösning av föräldrarnas äktenskap. Dessutom framhölls som otillfredsställande att barn blir svenska medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap.

Motionerna remissbehandlades. Enligt *justitiekanslern* syntes det motiverat att den av motionärerna aktualiserade frågan ägnades uppmärksamhet i lämpligt sammanhang. *Socialstyrelsen* och *statens utlänningskommission* hade ej något att erinra mot den i motionerna begärda översynen. *Rikspolisstyrelsen* och *överståthållarämbetet* tillstyrkte översyn av medborgarskapslagstiftningen såvitt rörde barn i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader. *Länsstyrelsen i Malmöhus län*, *socialvårdsstyrelsen i Malmö* och *styrelsen för Sveriges advokatsamfund* avstyrkte bifall till motionerna.

Justitiekanslern anförde följande.

Regeln att barn i äktenskap i allmänhet förvärvar svenskt medborgarskap vid födelsen endast om fadern är svensk medborgare torde ha föranletts av önskan att undvika dubbelt medborgarskap för barnet, vilket blir fallet om medborgarskapsrätten i faderns hemland tillämpar härstammingsprincipen.

Som motionärerna framhåller torde med den ökade bosättningen inom landet av utländska medborgare följa en ökning av antalet inom landet födda och boende barn som icke är svenska medborgare. Att detta förhållande kan vara ägnat att medföra svårigheter av olika slag är tydligt och den av motionären åberopade ändringen år 1964 i lagen om bidragsförskott torde vara ett uttryck härför. Det undandrager sig mitt bedömande om de uppkomna olägenheterna är så betydande att en ändring bör ske av regeln i medborgarskapslagen. Det synes dock motiverat att frågan ägnas uppmärksamhet i lämpligt sammanhang.

Socialstyrelsen yttrade följande.

Som motionärerna påpekar medförde den nya bidragsförskottslagen att *bidragsförskott* numera kan utgå till här i riket bosatt barn utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap. Vårdnadshavaren måste vara svensk medborgare och bosatt i riket vilket krav ju alltid är uppfyllt i de i motionerna åsyftade fallen. *Allmänt barnbidrag* utgår till barn som icke är svensk medborgare, om barnet är bosatt här och om antingen barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar vistats i riket sedan minst 6 månader. *Sjukförsäkrad* är barnet utan att vara svensk medborgare, om det är mantalsskrivet i Sverige. Rätten till *socialhjälp* skall inte påverkas av att barnet erhåller svenskt medborgarskap. *Utbildningsmöjligheterna* i grundskolan samt den gymnasiala utbildningen är icke beroende av medborgarskapet. Däremot kräves för rätt till *barnpension* att barnet är svensk medborgare såvida icke annorlunda stadgats i någon gällande konvention.

Måhända finns det andra rättigheter som i likhet med barnpensionen icke är tillgängliga för icke-svenska medborgare. Det är emellertid att märka att man i dylika fall enklast når det av motionärerna avsedda resultatet genom en ändring av den ifrågavarande svenska sociallagstiftningen. Sådana ändringar får också i regel mindre vittgående följder än en ändring av medborgarskapslagen. Ur synpunkten att förbättra de ifrågavarande barnens sociala ställning här i landet synes det sålunda, såvitt socialstyrelsen kan finna, knappast påkallat att ändra medborgarskapslagstiftningen.

Det vill synas som om motionärerna ansett att modern kan av nuvarande lagstiftning föranledas att vägra uppge vem som är fader till barnet. Detta kan knappast vara fallet. Däremot har det som motionärerna påpekat förekommit att utländsk fader medtar barnet utomlands och att modern därigenom berövas den framtida kontakten med barnet. Härom må framhållas följande.

Lagberedningen har framlagt förslag till lagbestämmelser angående verkställighet som rör barn. Bestämmelserna skall intagas i FB*. Förslaget har upptagits i en proposition som remitterats till lagrådet. Propositionen innefattar bestämmelser som kan bli av visst värde då det gäller att förhindra sådan kidnappning som motionerna åsyftar. Om sålunda ett barn undanhålles den rättslige vårdnadshavaren, kan denne enligt förslaget hos länsstyrelsen påkalla erforderliga åtgärder för att få tillbaka barnet. Regeln skall äga motsvarande tillämpning i fall då den ena av två föräldrar, som gemensamt har vårdnaden, egenmäktigt bortför eller kvarhåller barnet (7 §). Är det fara för att barnet föres ut ur riket kan länsstyrelsen omedelbart förordna om barnets omhändertagande på lämpligt sätt (8 § 1 st.). I särskilt brådskande fall kan polismyndighet vidta omedelbar åtgärd för att hindra att barnet föres ut ur landet (8 § 2 st.). Dessa regler har avseende på barn, som vistas här i landet, oavsett deras nationalitet.

Om det trots de ovan återgivna bestämmelserna skulle lyckas för en utländsk medborgare att utföra barnet ur landet — vilket givetvis är möjligt — är det enligt socialstyrelsens mening tvivelaktigt om den ifrågasatta ändringen i medborgarskapslagstiftningen skulle kunna underlätta hans återförande till landet så länge han fortfarande jämväl är utländsk medborgare. Ett dubbelt medborgarskap synes sålunda knappast kunna medföra den av motionärerna åsyftade effekten. Någon möjlighet att ens genom internationella

* Se numera 21 kap. FB, särsk. 6, 7 och 9 §§.

överenskommelser genomföra bestämmelser innebärande att barnet erhåller utslutande svenskt medborgarskap torde icke föreligga.

I detta sammanhang kan slutligen erinras om brottsbalkens bestämmelser om »egenmäktighet med barn». Enligt BrB 7 :4 är straffpåföljd stadgad för den, som behörigen bortför barn under 15 år från den som har vårdnaden (1 st.); likaså för make som utan beaktansvärt skäl egenmäktigt bortför barn under 15 år, som står under båda makarnas vårdnad (2 st.). Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader. Förutsättning för åtal är att åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt. Ansvar bör icke inträda om skälig anledning fanns för åtgärden.

Möjlighet att till Sverige återföra ett kidnappat barn med svenskt medborgarskap från ett annat land där barnet ävenledes har medborgarskap föreligger icke enligt angivna bestämmelser. Härför erfordras att en internationell överenskommelse träffas om verkställighet i hithörande fall. Utsikterna att få till stånd dylika avtal torde vara små. Måhända kan det likväl vara av värde att denna fråga utredas närmare.

Emellertid är det som motionärerna påpekat icke tillfredsställande att ifrågavarande barn blir svenska medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap. Med hänvisning härtill samt till vad som anförts i det föregående vill socialstyrelsen icke motsätta sig att en översyn i av motionärerna angivet syfte kommer till stånd.

Statens utlänningskommission anförde följande.

Enligt motionerna är en av olägenheterna med de nuvarande bestämmelserna i medborgarskapslagen att om barn finnes i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader, fadern efter äktenskapets upplösning kan, utan att modern kan förhindra det, föra barnet ur riket. Detta sammanhänger med att barn under 16 år, som fötts i äktenskap och erhållit faderns medborgarskap, regelmässigt av vederbörlig myndighet i faderns hemland införes i faderns hemlandspass. Den omständigheten att barnet enligt det i motionerna framlagda förslaget genom födelsen skulle erhålla svenskt medborgarskap skulle medföra, att barnet erhöles dubbelt medborgarskap i samtliga de fall, då fadern är medborgare i stat, vars medborgarskapslagstiftning bygger på den s. k. nationalitetsprincipen. Även om barnet såsom svensk medborgare skulle kunna införas i moderns svenska pass skulle därigenom icke kunna förhindras att barnet jämväl infördes i faderns hemlandspass. Genom den föreslagna ändringen kan man sålunda icke komma ifrån här berörda olägenheter. Härför torde ytterligare fordras ändringar i vederbörande främmande staters medborgarskapslagstiftning.

Den fråga som upptages i motionerna är mycket komplicerad och har varit föremål för bedömande vid tillkomsten av nu gällande medborgarskapslag. Ur de synpunkter kommissionen företräder finnes dock icke något att erinra mot att de i motionerna berörda förhållandena blir föremål för utredning.

Rikspolisstyrelsen erinrade inledningsvis om att den genom motionerna aktualiserade frågan rörande barn i äktenskap övervägdes vid medborgarskapslagens tillkomst samt anförde följande.

På de flesta områden har utvecklingen i Sverige under den avsevärda tid som förflutit sedan lagens tillkomst alltmer gått mot likställighet mellan könen. Mot bakgrunden härav synes denna princip om möjligt även böra

genomföras i fråga om förvärv av svenskt medborgarskap av här i riket fött barn i äktenskap mellan svensk och utländsk förälder vare sig modern eller fadern är svensk medborgare. Därigenom skulle svensk moder i äktenskap med utländsk fader för sig och barnet tillförsäkras samma rättsskydd som tillkommer andra svenska mödrar. Enligt styrelsens mening torde fördelarna härav böra vägas mot nackdelarna av dubbelt medborgarskap för barnet.

Vad gäller här i riket fött utomäktenskapligt barn, vars fader är svensk medborgare och moder utländsk medborgare och som genom födelsen förvärvar moderns utländska medborgarskap, har styrelsen samma uppfattning som föredragande departementschefen gav uttryck för i propositionen till nu gällande medborgarskapslag. Departementschefen uttalade därvid att det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader oftast är så svagt, att det inte kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk samt att i detta hänseende naturalisationsvägen synes erbjuda tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall, då det kan vara rimligt att barnet blir svensk medborgare.

Under åberopande av det anförda tillstyrker styrelsen, såvitt avser barn i äktenskap mellan svensk moder och utländsk fader, motionärernas hemställan om översyn av den svenska medborgarskapslagstiftningen.

Överståthållarämbetet anförde bl. a. följande.

I nuläget finns en allmän strävan att underlätta här i landet bosatta utlänningars integration i det svenska samhället. Denna process måste med hänsyn till såväl utlänningarna själva som det svenska samhället alltmera accelerera. Även frågan om den medborgarrättsliga ställningen för barn, födda i äktenskap av svensk moder, måste bli föremål för förnyat övervägande. Därvid kan emellertid ej bortses från att de av departementschefen år 1950 uttalade skälen för den reglering av frågan, som kommit till uttryck vid avfattningen av 1 § medborgarskapslagen, fortfarande gäller med oförminskad styrka.

Ämbetet är icke berett att, innan frågan ingående belysts genom en utredning och därvid framkommit att övervägande skäl talar för motionärernas uppfattning, tillstyrka en ändring av lagrummet, i enlighet med vad motionärerna ifrågasatt, med hänsyn till att följderna blir dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning. I förekommande fall bör frågan lösas naturalisationsvägen. Det är angeläget att naturalisationsansökningar beträffande dessa barn kan prövas så liberalt som möjligt.

Beträffande barn utom äktenskap förvärvar sådant barn svenskt medborgarskap, om modern är svenska. Då det gäller utländsk kvinnas barn utom äktenskap med svensk man, bör önskan om svenskt medborgarskap för barnet prövas naturalisationsvägen. Anledning att göra någon ändring i gällande lagstiftning härutinnan anser ämbetet icke föreligga.

Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* erinrade om att de i motionerna aktualiserade frågorna varit föremål för uppmärksamhet vid tillkomsten av medborgarskapslagstiftningen samt uttalade att sådana skäl icke förebragts att det fanns anledning att vidtaga någon ändring i nämnda lagstiftning.

Socialvårdsstyrelsen i Malmö fann de vid tillkomsten av medborgarskapslagen anförda argumenten mot att barn i äktenskap förvärvar svenskt med-

borgarskap även i de fall då blott modern är svensk medborgare fortfarande vara tungt vägande samt anförde vidare följande.

Motionärernas uppfattning att kidnappning skulle kunna undvikas eller inskränkas om barnet vore svensk medborgare är tyvärr orealistisk.

Enligt motionärerna blir barn av utländsk moder och svensk fader mycket ofta socialfall. Oavsett hur därmed än må förhålla sig, förefaller för närvarande lämpligast att icke ändra lagstiftningen. Missförhållandet bör kunna undanröjas — intill dess frågan kan lösas i ett större sammanhang — exempelvis genom komplettering av bestämmelserna om bidragsförskott såsom nyligen skett rörande statslösa. Problemet med ett dubbelt medborgarskap träder väl för övrigt in även här och kan vara särskilt ovälkommet beträffande mödrar, som aldrig haft för avsikt att kvarstanna i landet eller, även om så blir fallet, icke lyckas få någon kontakt med landets invånare eller smälta in i miljön. Det är vidare att märka att medborgarskapet icke endast åtföljes av förmåner utan även medför vissa skyldigheter, bl. a. värnplikt, som för många kan te sig motbjudande och felaktigt.

Efter övervägande finner socialvårdsstyrelsen att skäl för närvarande icke föreligger för ändring av medborgarskapslagstiftningen i de avseenden motionerna synes taga sikte på och med hänvisning till ovanstående föreslås att desamma icke föranleder någon åtgärd.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund anförde följande.

I motionerna uttalas att det förhållandet att barnet blir svensk medborgare »endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap» inte kan anses vara tillfredsställande. Med detta uttalande torde motionärerna åsyfta det fallet att ett utomäktenskapligt barn, vars moder är svensk medborgare, kan förlora sitt vid födseln förvärvade svenska medborgarskap genom att modern ingår äktenskap med barnets fader, som i fallet förutsättes vara utländsk medborgare (7 § punkt 4 1950 års lag). Om man anser detta vara ett missförhållande, skulle väl en ändring böra bestå däri att ett utomäktenskapligt barn, vars moder vid barnets födelse är svensk medborgare, alltid skulle behålla sitt svenska medborgarskap, även om modern gifter sig med barnets utländske fader och familjen varaktigt bosätter sig i faderns hemland. Enligt styrelsens uppfattning vore detta att gå för långt. Följden skulle i ett måhända mycket stort antal fall bli dubbelt medborgarskap, vilket i och för sig inte är önskvärt. Styrelsen anser det fullt tillräckligt med den i 7 § 1950 års lag införda bestämmelsen att barnet, om det har hemvist här i riket, förlorar sitt svenska medborgarskap endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap.

Som ett tragiskt exempel i förevarande sammanhang nämns i motionerna det fallet att modern vägrar att uppge vem som är fader till barnet. Styrelsen har emellertid svårt att se att de beklagliga följderna av en sådan vägran skulle kunna undvikas genom en lagändring av det innehåll som motionärerna skisserat. Antingen är modern svensk medborgare, och då blir även barnet svensk medborgare, oavsett vem som är dess fader, eller också är modern inte svensk medborgare, och då är det — om modern vägrar att uppge vem som är fader — omöjligt att veta om denne är svensk medborgare.

Som ett annat exempel anges i motionerna det fallet att fadern, om äktenskapet upplöses, kidnappar barnet och för det utomlands. Här avses tydligen barn i äktenskap. Vilken situation som i övrigt åsyftas framgår inte klart av motionerna, men förmodligen avses det fallet att en svensk kvinna, som va-

rit gift med men är skild från en utländsk man, har med makarnas barn bostatt sig i Sverige. Även om modern inte förlorat sitt svenska medborgarskap, kan det i och för sig knappast bestridas att, om barnet är utländsk medborgare, detta kan underlätta ett sådant illojalt förfarande som nämnts i motionerna.

Vill man så långt som möjligt söka hindra ett sådant tillvägagångssätt, synes det emellertid inte tillräckligt med en lagändring av det innehåll som motionärerna skisserat. Behovet av skydd för modern och barnet kan vara lika starkt även om barnet inte fötts i Sverige. Att i svensk lag föreskriva att alla av svenska kvinnor födda barn är svenska medborgare vore emellertid orimligt och skulle leda till dubbelt medborgarskap i ofantligt stor utsträckning. För övrigt kan vi aldrig genom svensk lagstiftning förhindra att svenska kvinnors barn i äktenskap med utländska män på grund av lagstiftningen i mannens hemland också blir medborgare i detta land. Då så är fallet, kan det starkt ifrågasättas om ett bibehållande även av barnets svenska medborgarskap kan innebära någon nämnvärd förstärkning av skyddet mot sådana förfaranden som motionärerna nämnt.

I förevarande sammanhang kan det vara av intresse att erinra om att under remissbehandlingen av de delegerades betänkande den 29 augusti 1949 med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige vissa kvinnoorganisationer påyrkade att varje av svensk moder inom Sverige fött barn i äktenskap med utländsk man automatiskt skulle bli svensk medborgare vid födelsen. Yrkandet avvisades emellertid av departementschefen på skäl som måste betecknas som tungt vägande (se därom Kungl. Maj:ts proposition nr 217 till 1950 års riksdag sid. 28—29). Bl. a. underströk departementschefen möjligheterna att genom naturalisation upptaga i Sverige bostatta barn av svensk moder och utländsk fader till svenska medborgare redan innan de uppnått vuxen ålder. För det fall att föräldrarnas äktenskap upplösts och modern fått vårdnaden om barnet uttalade departementschefen — i likhet med de delegerade — den uppfattningen att det borde vara regel att göra avsteg från de eljest gällande naturalisationsvillkoren.

Under återopande av det nu anförda avstyrker styrelsen bifall till motionerna.

Utskottet anförde i sitt utlåtande 1967: 27 följande.

— — —

Vad först beträffar de sociala förmånerna må i enlighet med socialstyrelsens yttrande över motionerna erinras om att möjligheterna för de av motionärerna åsyftade barnen att erhålla bidragsförskott, allmänt barnbidrag, sjukförsäkring, socialhjälp och utbildning i grundskola och gymnasium inte är beskurna genom barnens avsaknad av svenskt medborgarskap. Ej heller torde man genom den antydda lagändringen kunna hindra att barn förs ur riket. Till följd av nationalitets- eller härstamningsprincipen, som upptagits av flertalet kontinentala stater, skulle nämligen, såsom statens utlänningskommission närmare utvecklat i sitt yttrande över motionerna, barnet erhålla dubbelt medborgarskap och även om barnet såsom svensk medborgare skulle införas i moderns svenska pass kunde det därför inte förhindras att barnet också infördes i faderns hemlandspass. Den av motionärerna gjorda

anmärkningen att barnet blir svensk medborgare endast om föräldrarna avstår från att ingå äktenskap torde åsyfta det förhållandet att utomäktenskapligt barn, vars moder är svensk medborgare, kan förlora sitt vid födelsen förvärvade svenska medborgarskap genom att modern ingår äktenskap med barnets fader, som är utländsk medborgare. I likhet med vad styrelsen för Sveriges advokatsamfund anfört i yttrande över motionerna anser utskottet att i nämnda fall tillräckligt skydd mot förlust av svenskt medborgarskap erhålls genom det ovan nämnda stadgandet att barnet, om det har hemvist här i riket, förlorar sitt svenska medborgarskap endast om barnet innan det fyllt 18 år flyttar ur riket och då har utländskt medborgarskap. Utskottet anser sålunda icke att de av motionärerna anförda omständigheterna motiverar den begärda lagändringen.

Motionsyrkandet ger emellertid anledning till ytterligare överväganden. Som närmare framgår av redogörelsen ovan behandlades vissa av de utav motionärerna aktualiserade frågorna vid tillkomsten av medborgarskapslagen. Sålunda förordade t. ex. några remissinstanser att varje i Sverige av svensk moder i äktenskap med utländsk man fött barn skulle bli svensk medborgare genom födelsen. Departementschefen yttrade att detta skulle leda till dubbelt medborgarskap i utomordentligt stor omfattning, eftersom flertalet stater upprätthåller principen att faderns medborgarskap överförs på barnet. Den föreslagna bestämmelsen skulle enligt departementschefen inte innebära sådana fördelar att betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap borde få vika. Man kunde, ansåg departementschefen, dessutom räkna med att i Sverige bosatta barn av svensk moder och utländsk fader i allmänhet kommer att bli svenska medborgare innan de uppnått vuxen ålder, antingen till följd av att fadern naturaliseras eller genom att barnet självständigt naturaliseras. Första lagutskottet fann det från många synpunkter tilltalande att låta alla barn som föds här i riket av svensk moder få svenskt medborgarskap, men utskottet fann de skäl som departementschefen anfört häremot vara övertygande. Beträffande svenskt medborgarskap för utomäktenskapliga barn i de fall då icke modern men väl fadern är svensk anförde departementschefen, att det faktiska sambandet mellan ett utomäktenskapligt barn och dess fader ofta är så svagt, att det icke kan anses motiverat att grunda förvärv av svenskt medborgarskap på det faktum att fadern är svensk. Även i detta hänseende ansåg departementschefen att naturalisationsvägen erbjöd tillräcklig möjlighet att tillgodose sådana fall då det kunde vara rimligt att barnet blev svensk medborgare. Utskottet underströk i sitt utlåtande ett uttalande av departementschefen att om fråga uppkommer om självständig naturalisation av barn avsteg i regel borde göras från de allmänna naturalisationsvillkoren. Utskottet framhöll vidare att barn torde böra naturaliseras omedelbart, när dess vårdnadshavare gör ansökan därom.

De uttalanden som gjordes av departementschefen och utskottet vid lagens

tillkomst äger alltså giltighet. Utskottet har även under sin behandling av förevarande ärende erfarit att de möjligheter till avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren som lagen erbjuder i praxis utnyttjas på ett smidigt sätt som tillmötesgår de barns intressen, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare. På grund härav och vad utskottet i övrigt ovan anfört finner utskottet att motionerna icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets utlåtande utmynnade i hemställan om avslag på motionerna. Första kammaren biföll med 100 röster mot 17 utskottets hemställan var emot andra kammaren med 119 röster mot 65 beslöt att bifalla den i motionerna gjorda hemställan. Sammanjämkning av kamrarnas beslut befanns icke vara möjlig, varför frågan förfallit för sessionen.

1968 års riksdagsbehandling

1969 års motioner överensstämmer i sakligt hänseende helt med de vid 1968 års riksdag väckta likalydande motionerna I: 16 och II: 65, vilka jämte annat behandlades av utskottet i utlåtandet 1968: 54.

Även 1968 års motioner remissbehandlades. Utskottet beredde nämligen barnavårdsnämnderna i Borås, Stockholm och Västerås tillfälle att yttra sig över motionerna. Den begärda översynen av medborgarskapslagstiftningen tillstyrktes i yttrandena.

Barnavårdsnämnden i Borås anförde följande.

Nämndens och dess barnavårdsmäns erfarenheter av nu gällande medborgarskapslagstiftning har hittills huvudsakligen varit begränsade till invandrare från de nordiska länderna och sådana invandrare som varit statslösa. Likheten i samhällsskick och levnadsförhållanden, kortare hemvisttid för naturalisation samt det förhållandet att invandraren från annat nordiskt land praktiskt taget åtnjuter alla de sociala förmåner, som kommer svenska medborgare till del, eliminerar till stor del de komplikationer som ett utländskt medborgarskap medför. På senaste tiden har emellertid förekommit en invandring från vissa sydeuropeiska och asiatiska stater, vilken dock hittills icke i någon större omfattning gjort sig märkbar i nämndens verksamhet. Det kan dock förväntas, att invandringen i fråga kommer att medföra ökat antal äktenskap mellan utlänningar och svenskar och att komplikationer kan uppstå för de barn som föds i dylika äktenskap eller för barn i utomäktenskapliga förbindelser. Vid skilsmässa eller dödsfall kan särskilt det förhållandet, att vissa sociala förmåner är knutna till svenskt eller annat nordiskt medborgarskap missgynna de barn som icke har dylikt medborgarskap. Som motionärerna framhåller kan den bristande överensstämmelsen mellan olika länders medborgarskapslagstiftning även medföra att barn kan komma att helt sakna medborgarskap. Under återopande av det anförda får nämnden uttala, att den med hänsyn till det stora antalet utlänningar som vistas och har sin utkomst här i landet finner det påkallat med den översyn av medborgarskapslagstiftningen som motionärerna föreslagit.

Barnavårdsnämnden i Stockholm åberopade som sitt eget yttrande ett av t. f. barnavårdsdirektören Folke Edvall avgivet tjänsteutlåtande vari anfördes följande.

Inom barnavårdsnämnden uppkommer frågeställningar, föranledda av barns medborgarskap, främst vid nämndens barnavårdsmannaavdelning. Antalet utländska föräldrar i ärenden, där barnavårdsman är förordnad i Stockholm, har ökat väsentligt under senare år. Huvudparten är dock medborgare i de nordiska länderna, främst Finland. Till följd av likheten i lagstiftning och ingångna konventioner är de i mindre mån berörda av de problem motionärerna önskar lösa. Utomäktenskapligt födda barn till utländska män samt inomäktenskapligt födda barn till utländsk kvinna och svensk man berörs heller inte. Gruppen av barnavårdsmannaärenden, som kan påverkas av ändrad medborgarlagstiftning, blir således förhållandevis liten. Till följd av de komplikationer, som kan uppstå i dessa fall, intar emellertid gruppen en särställning, som ibland innebär nackdelar för barnen, osäkerhet för vårdnadshavarna och större krav på insats från barnavårdsmännens sida.

Vissa sociala förmåner är för närvarande beroende av barnets medborgarskap. Således kan ett barn, som saknar svenskt medborgarskap (eller medborgarskap i något av de nordiska länderna) som regel erhålla allmänt barnbidrag först sex månader efter inflyttning till landet, oavsett föräldrarnas medborgarskap. Bidragsförskott utgår för barn med nordiskt medborgarskap och dessutom för barn, vars vårdnadshavare är nordisk medborgare. Uteslutna från möjligheten att få bidragsförskott är således utomäktenskapligt födda barn, vilkas moder är vårdnadshavare och inte medborgare i nordiskt land, samt inomäktenskapligt födda barn till fader, som är ensam vårdnadshavare och inte medborgare i nordiskt land. De nämnda två kategorierna, vilka går miste om förmåner på grund av sitt medborgarskap, skulle givetvis minska, om svenskt medborgarskap kunde erhållas av alla barn till svenska medborgare, oavsett om barnet fötts utom eller inom äktenskap. Väsentligare ur barnavårdssynpunkt synes dock medborgarskapsfrågan vara i de fall, då föräldrarna är oense om vem som skall ha vårdnaden om barnet. När det gäller inom äktenskapet födda barn till svensk moder och utländsk fader, kan modern, även om hon efter skilsmässa erhållit vårdnaden om barnet, inte erhålla myndigheternas hjälp för att hävda sin rätt, om barnet förs ur landet mot hennes vilja. I detta sammanhang bör nämnas, att ett flertal länder har sådana medborgarskapsbestämmelser, att ett utomäktenskapligt barn till svensk moder erhåller såväl svenskt medborgarskap som medborgarskap i sin faders stat.

Dubbla medborgarskap synes i och för sig inte medföra några svårigheter för barnen. Faderns betydelse för barnens utveckling framhålles allt mer av barnpsykologer och annan expertis. Den svenska lagen utgår också ifrån att den av föräldrarna, som inte har del i vårdnaden, har rätt till umgänge med barnet. Trolovningsbarn har rätt att bära faderns släktnamn och det föreligger ömsesidig arvsrätt dem emellan. Det kan mot bakgrund av bland annat dessa förhållanden synas befogat, att barnen även får samma medborgarskap som fadern.

Än starkare synes skälen vara för att inom äktenskapet födda barn till svensk kvinna och utländsk man alltid borde bli svenska medborgare. Under äktenskapet är enligt svensk rätt både modern och fadern vårdnadshavare och förmyndare för barnen. I de fall äktenskapet upplöses och modern blir

ensam vårdnadshavare och förmyndare, framstår det som egendomligt, att barnet inte har samma medborgarskap som modern. En översyn av gällande bestämmelser i vad avser medborgarskap för här i riket bosatta barn, där endast den ena av föräldrarna är svensk medborgare, bör således tillstyrkas.

Barnavårdsnämnden i Västerås yttrade följande.

Barnavårdsnämnden har i sitt arbete inte i någon nämnvärd omfattning kommit i beröring med sådana i motionen framhållna komplikationer som kan uppstå för barn med den nuvarande lagstiftningen. I enstaka fall har dock nämnden fått uppmärksamheten riktad på de för barnet ogynnsamma konsekvenserna av att inte vara svensk medborgare. Det gäller då främst barn som efter föräldrarnas skilsmässa växt upp hos en svensk moder och som haft kontakt enbart med svensk miljö och kanske fått kännedom om sitt främmande medborgarskap först sedan det blivit aktuellt att söka pass för utlandsresa eller för anställning till sjöss. Följderna av att inte vara svensk medborgare kan i en rad olika sammanhang medföra en sådan särställning för barnet att det — som framhålles i motionen — kan sägas skapa en känsla av främlingskap.

Enligt uppgift från Västerås statistikkontor var inom det område som för närvarande motsvaras av Västerås stad 9 997 personer utrikesfödda eller 9,4 % av totalfolkmängden och 1 607 eller 1,5 % var inrikesfödda utan svenskt medborgarskap.

Med hänsyn till att denna fråga kan väntas få allt större aktualitet finner barnavårdsnämnden att de sociala synpunkter som vid sidan av andra kan läggas på frågan är så pass betydelsefulla att en översyn av den gällande lagstiftningen måste sägas vara väl motiverad.

I utskottets utlåtande (1968: 54) över det nämnda motionsparet I: 16 och II: 65 behandlades även prop. 1968: 128 rörande bl. a. godkännande av 1963 års europarådskonvention om begränsning av fall av flerfaldigt medborgarskap och om militära förpliktelser i fall av flerfaldigt medborgarskap. Förutom annat behandlade utskottet i utlåtandet också två i anledning av propositionen väckta likalydande motioner I: 978 och II: 1240, vilkas innehåll framgår av redogörelsen nedan.

Utskottet anförde i sitt av riksdagen godkända yttrande i ärendet bl. a. följande.

Vad först gäller den i propositionen nr 128 intagna europarådskonventionen upplyses att den har undertecknats av Österrike, Frankrike, Västtyskland, Italien, Holland, Norge och Storbritannien samt trätt i kraft sedan den ratificerats av Frankrike och Italien. Även Danmark och Norge torde ansluta sig. I konventionen uttalas inledningsvis att flerfaldigt medborgarskap är en källa till svårigheter och att en gemensam strävan att så långt som möjligt begränsa antalet fall av flerfaldigt medborgarskap medlemsstaterna emellan sammanfaller med Europarådets syfte. En av grundsatserna i konventionen är att en person, som efter egen ansökan blir medborgare i en stat, skall förlora sitt tidigare medborgarskap. — Med hänsyn till att ett medborgarskap medför inte bara rättigheter utan också skyldigheter är det tydligt att fler-

faldigt medborgarskap kan vålla den enskilde allvarliga olägenheter. En ledande princip för vår medborgarskapslagstiftning har därför sedan gammalt varit att i möjligaste mån söka förhindra uppkomsten av fall av dubbla eller flerfaldiga medborgarskap. I likhet med departementschefen anser utskottet att europarådskonventionen på ett verksamt sätt kan bidra till en begränsning av sådana fall och att det därför från svensk synpunkt är anledning att verka för att konventionen vinner så vidsträckt anslutning som möjligt. Ett av de mest betydelsefulla exemplen på olägenheter med dubbla eller flerfaldiga medborgarskap är att en person kan bli ålagd militärtjänstgöring i mer än en stat. I konventionen finns särskilda regler för att förhindra sådana konsekvenser av medborgarskapslagstiftningen, något som synes vara av stort värde. I likhet med departementschefen anser utskottet att Sverige bör tillträda konventionen. Denna föranleder inga författningsändringar.

De i våras väckta motionerna I: 16 och II: 65 har indirekt visst samband med europarådskonventionen genom att vissa frågor rörande dubbelt medborgarskap behandlas även i dessa. I motionerna påstås inledningsvis att tillämpningen av medborgarskapslagen är restriktiv. De senaste årens invandring har medfört att allt flera barn föds här utan att bli svenska medborgare och detta har enligt motionärerna lett till stora komplikationer av praktisk, social och psykologisk natur. Enligt motionärerna bör betänkligheterna mot dubbelt medborgarskap få vika inför de svårigheter, som avsaknaden av svenskt medborgarskap medför för barn som växer upp här, och dubbelt medborgarskap kunna accepteras till dess barnet kommit upp i adertonårsåldern. Barnet bör då självt få välja medborgarskap. I motionernas hemställan begärs översyn av bestämmelserna om medborgarskap för här i landet bosatta barn, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare.

I motionsparet I: 978 och II: 1240 framhålls att en ändring i medborgarskapslagstiftningen i enlighet med syftet i motionerna I: 16 och II: 65 skulle innebära att Sverige i något större utsträckning än nu fick godkänna dubbelt medborgarskap för barn under 18 år, men att detta inte torde vara oförenligt med ett godkännande av europarådskonventionen, eftersom skyldighet att välja medborgarskap enligt motionerna skulle inträda vid 18 års ålder. Motionärerna hemställer därför att riksdagen i samband med godkännandet av konventionen såsom motivering antar vad sålunda anförts i motionerna I: 978 och II: 1240.

Enligt utskottet är ett motivuttalande av den art motionärerna föreslagit icke förenligt med konventionens allmänna syfte att minska antalet flerfaldiga medborgarskap. Utskottet kan därför icke tillstyrka bifall till motionerna I: 978 och II: 1240.

Med anledning av motionerna I: 16 och II: 65 vill utskottet även anföra följande. Enligt medborgarskapslagen förvärvas svenskt medborgarskap vid födelsen av barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare, samt av här

i riket fött barn, om endast modern är svensk medborgare, under förutsättning att fadern är statslös eller barnet inte förvärvat faderns medborgarskap vid födelsen. De kategorier av barn, som åsyftas i motionerna och som nu i regel måste naturaliseras för att få medborgarskap, torde således främst vara barn i äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man, om barnet vid födelsen förvärvat faderns medborgarskap, samt barn utom äktenskap till utländsk kvinna och svensk man. Motionerna grundar sig på samma tankegångar som de motioner i ämnet, vilka behandlades vid förra årets riksdag, och vari föreslogs att alla barn som föds här skall få svenskt medborgarskap, om den ena av föräldrarna är svensk. I sitt utlåtande (1967: 27) avstyrkte utskottet bifall till motionerna främst på den grund att genomförande av förslaget skulle leda till dubbelt medborgarskap i stor omfattning. Utskottet framhöll också, för att bemöta i motionerna gjorda påståenden, att ifrågavarande barn har möjlighet att få bidragsförskott, allmänt barnbidrag, sjukförsäkring, socialhjälp och utbildning i grundskola och gymnasium, samt att motionärernas förslag inte skulle kunna hindra en utländsk fader eller moder att föra sitt barn ut ur landet. Vidare framhöll utskottet att i praxis möjligheterna till avsteg från de allmänna naturalisationsvillkoren utnyttjas på ett smidigt sätt som tillmötesgår ifrågavarande barns intressen. Dessa uttalanden av utskottet äger alltjämt giltighet och utskottet har ej funnit anledning att frångå sin ståndpunkt rörande dessa frågor.

Att naturalisationspraxis är generös och ytterligare liberaliserats efter utskottets behandling av förra årets motioner har bekräftats av justitieministern i interpellationssvar i våras. Det vanligaste är att barnet upptas till svensk medborgare tillsammans med utländsk fader eller moder. Utländsk man som är gift med svensk kvinna brukar enligt justitieministern naturaliseras redan efter cirka fem års hemvist i Sverige, om han uppfyller villkoren i fråga om vandel och försörjningsförmåga och äktenskapet haft viss varaktighet. Är mannen medborgare i annat nordiskt land kan han naturaliseras efter ännu kortare tid. I propositionen nr 128 förutskickas att praxis kommer att ändras så att medborgare i annat nordiskt land normalt skall kunna naturaliseras efter endast tre års hemvist här. — Självständig naturalisation av barn under 18 år efter ansökan av vårdnadshavare förekommer också. Är vårdnadshavarna två, krävs i överensstämmelse med föräldrabalkens regler att ansökan görs av båda. Enligt justitieministern är man som regel mindre benägen att bevilja naturalisation, om barnet inte därmed förlorar sitt tidigare medborgarskap. Anledningen härtill är att man här liksom i flertalet andra västerländska länder vill söka undvika dubbla medborgarskap. Om europarådskonventionen vinner allmän anslutning blir det emellertid, på grund av konventionsbestämmelsen att den som efter egen ansökan blir medborgare i en stat skall förlora sitt tidigare medborgarskap, möjligt att använda naturalisationsinstitutet i betydligt större ut-

sträckning. Rörande nuvarande praxis må även nämnas följande. Om äktenskap mellan svensk kvinna och utländsk man upplöses och modern får vårdnaden om makarnas barn, naturaliseras barnet när modern begär det. Barn i äktenskap mellan svensk kvinna och man från annat nordiskt land naturaliseras, så snart föräldrarna ansöker om det. Samma praxis tillämpas beträffande österrikiska barn. Vid självständig naturalisation av barn med västtyskt medborgarskap har det visat sig att de på ett smidigt sätt kan befrias från detta genom medverkan av myndigheter i Västtyskland. Barn i äktenskap mellan svensk kvinna och man från Bulgarien, Jugoslavien, Rumänien, Sovjetunionen eller Tjeckoslovakien blir svensk medborgare vid födelsen om den äger rum här i landet. — Även om man i princip bör sträva efter att förhindra dubbla medborgarskap kan det enligt justitieministern i vissa fall komma i fråga att naturalisera barn på vårdnadshavares önskan, även om det skulle medföra dubbelt medborgarskap för barnet. Detta gäller t. ex. barn i sådana äktenskap där fadern är politisk flykting och därför inte i realiteten åtnjuter sitt hemlands beskydd. Även i andra fall bör man, om det föreligger ett särskilt behov av att barnet upptas till svensk medborgare, enligt justitieministern kunna göra avsteg från principen.

Från justitiedepartementets medborgarskapsavdelning har utskottet inhämtat att antalet ansökningar rörande naturalisation av barn relativt sett är mycket ringa samt att de flesta ansökningar hittills blivit beviljade.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter rörande praxis i naturalisationsärenden framstår motionärernas påstående att bestämmelserna tillämpas restriktivt såsom ogrundat; det stora flertalet av de barn som avses i motionerna kan bli svenska medborgare redan innan de uppnått skolåldern.

På anförda skäl avstyrker utskottet bifall även till motionerna I: 16 och II: 65. Utskottet vill dock understryka att uppmärksamheten även i fortsättningen bör vara riktad på möjligheterna att — inom ramen för våra internationella förpliktelser — vid behov i det enskilda fallet bortse från främmande medborgarskap vid beviljande av naturalisation av barn. De olägenheter som barnen kan ha av att inte vara svenska medborgare torde kunna elimineras i praktiska sammanhang om dessa barn i socialt och ekonomiskt avseende blir fullt likställda med svenska barn. Som närmare framgår av utskottets utlåtande över förra årets motioner är utlänningar vid vistelse i Sverige i stor utsträckning likställda med svenska medborgare i fråga om rätt till utbildning, hälso- och sjukvård och andra sociala förmåner. Olikheter finns dock. Folkpensionsförmåner i form av barnpension och vårdbidrag utgår i princip bara om den försäkrade är svensk medborgare och mantalsskriven här. Kravet på svenskt medborgarskap efterges i de fall då överenskommelse härom träffats mellan Sverige och annat land. Sådana överenskommelser har träffats med de nordiska länderna, Storbritannien, Italien, Schweiz och flera andra länder som tillhör Europarådet. — I motio-

ner vid 1966 års riksdag yrkades sådan ändring av reglerna att vårdbidrag kan utgå även till i Sverige mantalsskrivna utlänningar, om det särskilda vårdbehovet för barnet uppkommit vid dess födelse här i riket eller under dess vistelse här. I sitt utlåtande över motionerna uttalade andra lagutskottet (1966: 43) att beaktansvärda skäl talade för önskemålet om en uppmjukning i vissa fall av det absoluta kravet på svenskt medborgarskap för erhållande av vårdbidrag. Frågan om möjligheterna att låta vårdbidrag utgå även i dylika fall, där någon av föräldrarna har stark anknytning till vårt land, borde enligt utskottet i lämpligt sammanhang bli föremål för närmare övervägande. Vad utskottet anförde bringades till Kungl. Maj:ts kännedom. Kungl. Maj:t har därefter uppdragit åt familjepolitiska kommittén att överväga spörsmålet. — Bidragsförskott utgår visserligen till här i landet bosatt barn utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap, men vårdnadshavaren måste vara svensk och bosatt här. Kravet på medborgarskap efterges dock beträffande statslösa och politiska flyktingar, och för barn som är medborgare i annat nordiskt land gäller, till följd av särskild överenskommelse, samma regler som för svenskar. — Det är uppenbart att de av lagstiftningen betingade olikheterna i socialt hänseende mellan svenska barn och här bosatta utländska barn i viss utsträckning har utjämnats genom internationella överenskommelser. Utskottet finner det angeläget att Sverige även i fortsättningen spelar en aktiv roll för att få till stånd internationella överenskommelser på det sociala området. I likhet med riksdagens ställningstagande år 1966 i fråga om vårdbidrag anser utskottet att det i lämpligt sammanhang även bör utredas om inte uppmjukning av medborgarskapskravet kan ske beträffande barnpension och bidragsförskott. Vad utskottet anfört i denna del torde böra bringas till Kungl. Maj:t kännedom.

Utskottets utlåtande utmynnade i en hemställan, vari, såvitt nu är av intresse, föreslogs *dels* att riksdagen i anledning av motionerna I: 16 och II: 65 skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört i fråga om sociala förmåner åt i Sverige bosatta utländska barn, *dels ock* att riksdagen, med bifall till prop. nr 128 såvitt avsåg 1963 års konvention samt med avslag å motionerna I: 978 och II: 1240, skulle godkänna konventionen.

Utskottets hemställan bifölls av *båda kamrarna*.

Under kamrarnas behandling av ärendet framställdes också yrkanden om *dels* bifall till motionerna I: 16 och II: 65, *dels* avslag å desamma. *Första kammaren* beslöt med 103 röster mot 20 att avslå motionerna varemot *andra kammaren* med 105 röster mot 93 biföll motionerna. Eftersom sammanjämkning av kamrarnas beslut befanns icke vara möjlig förföll frågan.

Utskottet

I förevarande motioner begärs översyn av bestämmelserna om medborgarskap för här i riket bosatta barn, av vars föräldrar endast den ena är svensk medborgare.

Som framgår av redogörelsen ovan har utskottet ingående behandlat motioner i ämnet vid både 1967 och 1968 års riksdagar och därvid ställt sig avvisande till den begärda översynen. I sitt yttrande över 1968 års motioner, vilka helt överensstämde med de nu förevarande, uttalade utskottet bl. a. att de olägenheter, som avsaknaden av svenskt medborgarskap kunde medföra, torde kunna elimineras i praktiska sammanhang för de här bosatta utländska barnen, om de i socialt och ekonomiskt avseende blir fullt likställda med svenska barn. Utskottet framhöll vidare att sådan likställighet i stor utsträckning redan råder och att frågan om utjämning av vissa kvarstående olikheter borde bli föremål för utredning. Vad utskottet anfört härom gav riksdagen till känna i skrivelse till Kungl. Maj:t.

Utskottet har ej haft anledning att i något avseende frångå den bedömning av de genom motionerna aktualiserade frågor som kom till uttryck i utskottets ovan (s. 14—18) i sin helhet återgivna yttrande över 1968 års motioner, vilket behandlades av riksdagen för endast cirka två månader sedan. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att medborgarskapslagstiftningen tillkommit genom nordiskt samarbete samt att de nordiska medborgarskapslagarna i allt väsentligt överensstämmer med varandra. Frågan om revidering av lagarna bör därför behandlas i nordisk samverkan. En gemensam nordisk prövning av de i förevarande motioner väckta spörsmålen kommer även att ske i anledning av ett medlemsförslag i ämnet som nyligen väckts i Nordiska rådet.

Utskottet hemställer,

att förevarande motioner, I: 743 och II: 856, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 februari 1969

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), Hjorth (s), Schött (m), fru Lindström (s)*, herr Nils Persson (fp)*, fru Lilly Ohlsson (s) och herr Ferdinand Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: fröken Bergegren (s), herrar Martinsson (s), Dockered (cp), Wiklund i Stockholm (fp), Jönsson i Malmö (s), Larsson i Norderön (cp), Oskarson (m) och fru Bergander (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.